

HOUTHEMSE AUTOMOBIELEN IN DE PERIODE 1920-1940

Jac Maurer

Na de Eerste Wereldoorlog komt de economie weer langzaam op gang en gestaag neemt de verkoop van automobielen toe, na jaren van stagnatie. De auto-industrie was de voorgaande oorlogsjaren volledig gericht op de productie van militaire voertuigen zoals van vrachtwagens en de eerste tanks. Het kan niet anders dan dat na 1920 meer personenauto's op de Houthemse wegen verschenen en dat bewoners van Houthem-St. Gerlach tot aanschaf van dergelijke voertuigen overgingen.

Dat wat enigszins bekend is van de pioniersjaren van het automobilisme tot 1920, kwam aan bod in het eerder verschenen artikel in 't Sjtiegelke met de titel *De Houthemse autopioniers* (1). Daarin staat vermeld dat in de provinciale en landelijke archieven niets is te vinden over de periode ná 1920 betreffende de Limburgse autobezitters (dus die met een P-kenteken). Een overzicht van de ontwikkelingen in deze in de gemeente Houthem is dan ook niet mogelijk.

In dit artikel wordt stilgestaan bij enkele interessante anekdotische gegevens betreffende personenwagens en zogenaamde nutsvoertuigen (vooral taxi's en autobussen) tot 1940 in genoemde gemeente. Vrachtauto's en landbouwtractoren - belangrijke factoren van de start van de mechanisering van de landbouw - komen vooralsnog niet aan bod.

PERSONENWAGENS

Afbeeldingen van automobielen van particulieren in Houthem-St. Gerlach in de periode 1920-1940 zijn nauwelijks te vinden. Drie auto's komen aan bod. Zij waren eigendom van jhr. Mr. Testa (over hem is eveneens in het vorige artikel (1) geschreven), van baron Robert de Selys de Fançon en van Pierre Hardy.

Testa en De Selys

Nagant 1909, mogelijk ooit eigendom van baron Robert De Selys (archief Automuseum Louwman)

Eerst iets over een automobiel van vóór 1914: een Nagant 1909 - gekocht bij de toenmalige importeur Garage Central van Jos Straetmans (1879-1951) in Maastricht - zou ná 1920 een tijd in Houthem-St. Gerlach hebben rondgereden.

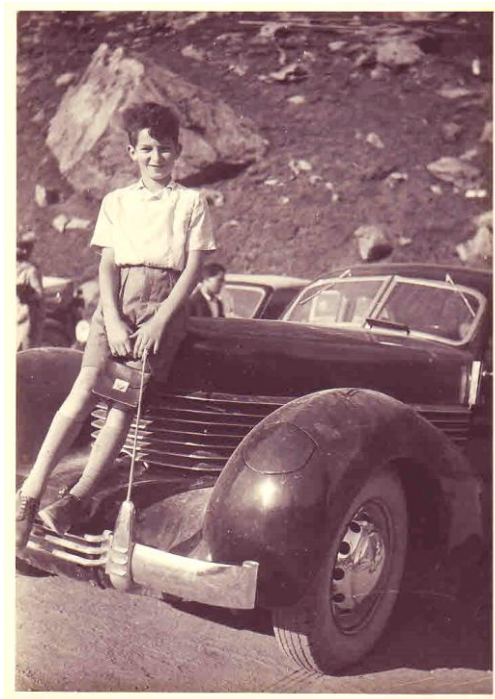
Over de eigenaar toentertijd bericht het Limburgsch Dagblad in 1950 dat deze Nagant zowel genoemde jhr. Testa (1861-1934) als baron Robert De Selys (1861-1946) in 1932 zou hebben toebehoord.

Deze krant meldde op 26 mei 1950 dat deze auto vroeger van jhr. Mr. Testa was geweest, en nauwelijks een maand later, op 14 juni 1950, dat barones De Selys ritjes met deze Nagant op haar landgoed maakte.

De krantenberichten verschenen naar aanleiding van een retourreis die de toenmalige eigenaar Henri Dotremont (1885-1964) - metaalhandelaar in Maastricht - naar Amsterdam met deze voiture ondernam ten bate van enkele goede doelen. Zij staat nu in het Automuseum Louwman in Den Haag, ongerestaureerd in ongeschonden staat (2). Hopelijk komen nog afbeeldingen boven water van deze bijzondere auto rijdend in Houthem-St. Gerlach met een herkenbaar kenteken, zodat er enige zekerheid komt over de eigenaar destijds.

Een andere afbeelding van een automobiel geeft wel zekerheid over de persoon die op de foto staat, maar niet of deze auto eveneens in Houthem-St. Gerlach heeft rondgereden.

Er is een mooie foto bekend - gedateerd 18 augustus 1936 - van een jonge Robert de Selys jr. (1925-1979), de kleinzoon van de 'oude' baron, gezeten op de motorkap van een Amerikaanse Cord, toen een sensationele en dure auto met in die tijd nauwelijks gekende voorwielaandrijving, een supercharger en wegklappende koplampen.

Robert De Selys jr. op de motorkap van een Cord in 1936 (archief Heemkundevereniging Houthem-St. Gerlach)

Rinus Suijkerbuijk schreef in 2016 over de vondst van deze foto in het Sjtengelke (3). Het is waarschijnlijk dat de auto toebehoorde aan zoon baron Florent de Selys (1884-1941), destijds Gezant van België in de Baltische staten, een van de zonen van Robert sr. en vader van Robert jr. Maar deze kan evengoed hebben toebehoord aan de 'oude' baron of aan diens andere zoon Michel (1883-1961) die een hele tijd Kasteel St. Gerlach heeft bewoond. Hopelijk wordt de geschiedenis van ook deze automobiel alsnog helder.

Hardy

Van één automobiel is zeker dat deze een inwoner van Houthem-St. Gerlach heeft toebehoord. De succesvolle Maastrichtse patissier Pierre Hardy (1886-1981) en zijn vrouw Maria Hardy-Souren (1887-1967) kwamen er in 1930 wonen. Zij betrokken de in hun opdracht gebouwde villa Casa Blanca.

Op een foto uit juni 1927 zitten de echtelieden trots in hun Imperia met beide kinderen Léon en Mayel ernaast. De Imperia-fabriek stond in Nessonvaux, gelegen tussen Luik en Verviers, zoals er in de toenmalige zeer welvarende streek in en rond Luik meerdere autofabrieken actief waren, zoals F.N. en de eerder genoemde Nagant.

Dochter Mayel (1920-2017) trouwde met Jef Oostwegel (1916-1978) - zijn tandartsenpraktijk was aan huis - en bleef met haar gezin in genoemde villa wonen. Haar kinderen, waaronder Camille, groeiden er op.

Familie Hardy bij hun Imperia in 1927 (foto: W.C. de Hardt; archief Camille Oostwegel)

NUTSVOERTUIGEN

In het begin van de vorige eeuw is een auto vooral een luxe product dat enkel door welgestelden kon worden aangeschaft voor 'sport en ontspanning'. Na de Eerste Wereldoorlog werd duidelijk dat een auto veel breder kon worden ingezet, mede ten gevolge van de sterk dalende aanschafprijs van een auto door massaproductie, dankzij de introductie van de 'lopende band'. Het bleek mogelijk de auto steeds meer ondernemend in te zetten, om er geld mee te verdienen. Van deze ontwikkeling zijn in Houthem-St. Gerlach enkele voorbeelden van personen, die de auto als taxi en autobus hebben ingezet.

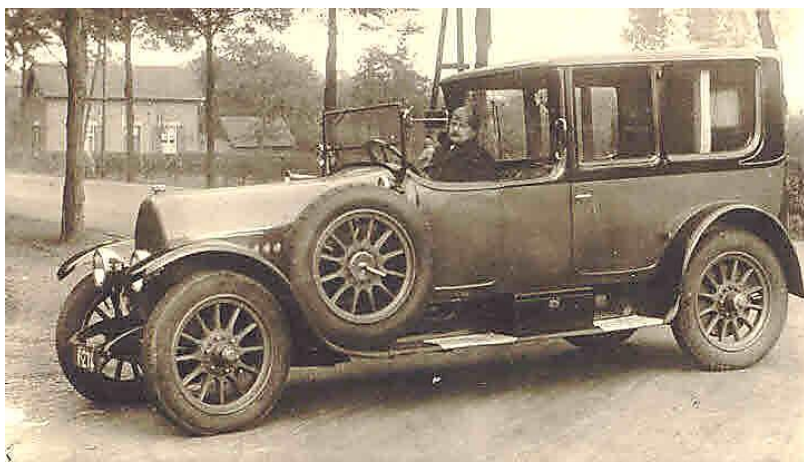
Thirion

Adrien Thirion (1878-1960) is zeer waarschijnlijk de eerste die in Houthem-St. Gerlach een auto aanschaft om in te zetten als taxi. Jan Notten heeft in dit tijdschrift een twintigtal jaren geleden een uitgebreid artikel geschreven over deze in Breda geboren Thirion (4).

Uit dit artikel worden enkele passages geciteerd. Zijn eerste auto is een F.N., zijn eerste bus is opgebouwd op een R.E.O.-chassis (uit de V.S. van Amerika). Het garagepand was gelegen aan de provinciale weg (thans St. Gerlach 45), met een benzinepomp voor de deur.

Houthem kende, net als andere gemeenten in het Geuldal, rond 1900 al een opkomend toerisme, mede dankzij een goede bereikbaarheid via het in de negentiende eeuw aangelegde spoortraject. Eenmaal in deze streek wilden toeristen eveneens kennis maken met de verlokkingen van 'over de grenzen'. Thirion zag grote mogelijkheden en bood met zijn bus dagtochten aan naar bijvoorbeeld het stuwmeer La Gileppe, naar de bronnen van Spa of de grotten van Remouchamps. Een bezoek aan de bekende Foire (de 'vlooiemarkt') in Luik hoorde ook tot de mogelijkheden, evenals een toertocht door de Duitse Eifel.

Op 10 januari 1925 kondigde hij de opening van een busdienst aan die reed van Maastricht naar Valkenburg en terug. Mogelijk viel de exploitatie tegen, of speelden andere zaken, in ieder geval werd de lijndienst een half jaar later opgeheven met de volgende mededeling in een advertentie in de Limburger Koerier van 14 juli 1925: *".....de door tijdelijke ongesteldheid gestaakte Autobusdienst Valkenburg-Maastricht tot nadere aankondiging is opgeheven".*

Thirion in zijn eerste taxi, een F.N. (archief Heemkundevereniging Houthem-St. Gerlach)

Adrien Thirion was naast zijn eigen ondernemende activiteiten tevens werkzaam als reizend vertegenwoordiger van het automerk Ford, eerst voor de firma Boots

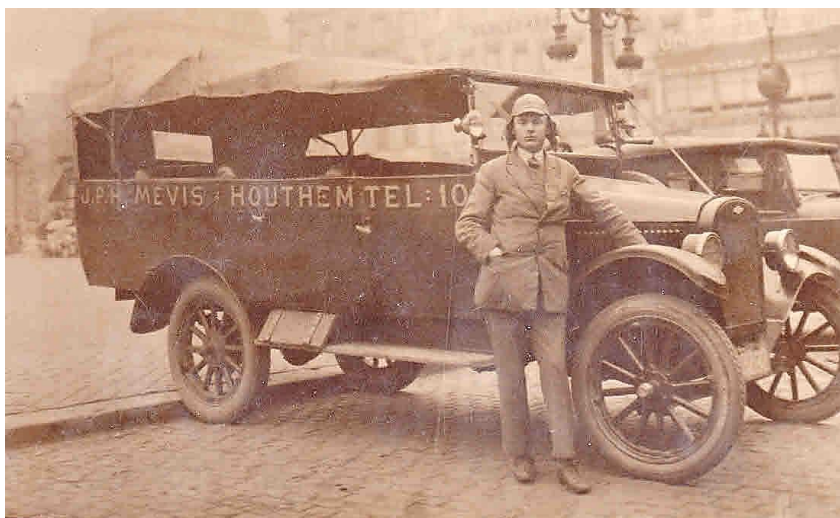
uit Maastricht, daarna - vanaf 1922 - voor Fordgarage Canton-Reiss in Heerlen. In Houthem zette hij zich eveneens in voor de 'publieke zaak'. Zo vervulde hij meerdere openbare functies, zoals voorzitter (in ieder geval in 1919) van de Burgerwacht Houthem en was hij meerdere jaren raadslid (medio jaren 1920). Na de Tweede Wereldoorlog werd het bedrijf niet meer opgestart.

Mevis

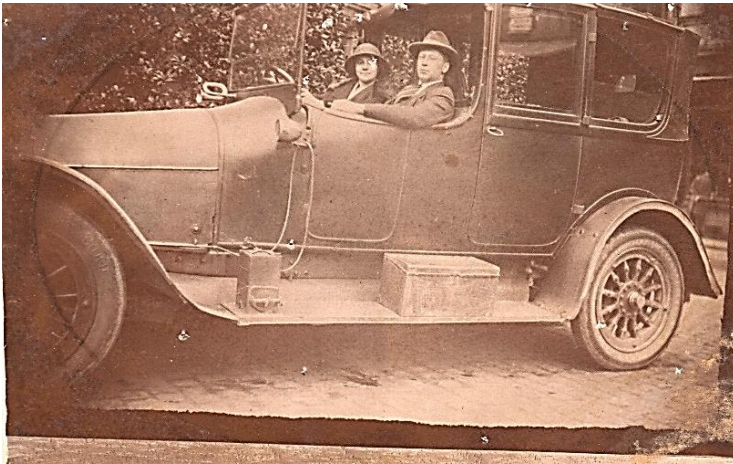
Over het bedrijf van Sjeng Mevis (1894-1970) is eveneens een en ander bewaard gebleven. In de archieven van de Heemkundevereniging Houthem-St. Gerlach is te vinden dat hij een taxi-, autobus- annex garagebedrijf startte aan de Onderstestraat 21. Garage Central werd de benaming van het bedrijf.

Sjeng trouwde in mei 1925 met de Houthemse Marie Brouns (1901-1985). Hij is in dat jaar begonnen met zijn bedrijf. Een paar jaar later, in april 1929, vroeg hij vergunning aan tot de bouw van zijn garage. Ook hij zag brood in het aanbieden van tourritten voor toeristen naar plaatsen in de Belgische Ardennen en Duitse Eifel, zodat aan zijn bedrijfsactiviteiten tevens de benaming 'reisbureau' kon worden toegevoegd. In 1939 beschikte hij hiertoe over twee bussen. In 1941 kreeg hij een tijdelijke vergunning groepsvervoer voor Nederlandse arbeiders werkzaam in Duitsland.

Zijn zoon Wiel Mevis (1926-1997) nam het bedrijf over en zette het na 1945 voort om uiteindelijk samen te gaan met Pelikaan Cars uit Valkenburg.

Waarschijnlijk de eerste bus van Mevis (archief Heemkundevereniging Houthem-St. Gerlach)

Echtpaar Mevis (archief Heemkundevereniging Houthem-St. Gerlach)

Het garagepand van Mevis in de Onderstestraat (archief Heemkundevereniging Houthem-St. Gerlach)

Gorissen

Joseph Gorissen (1905-1996) was eveneens een van de eersten die begreep dat een automobiel goed in te zetten was voor toeristische doeleinden en dat daarmee extra inkomen verdiend kon worden. De meeste toeristen in de regio Valkenburg kwamen met de trein en lieten zich graag door de eigenaren van de voor het station daartoe geparkeerde automobielen - wilde taxi's in huidige jargon - verleiden hen naar hun hotel te laten brengen. Niet alleen zichzelf, maar vooral hun bagage, konden gemotoriseerd vervoer goed gebruiken. Gorissen stond in de zomermaanden in de rij voor het station.

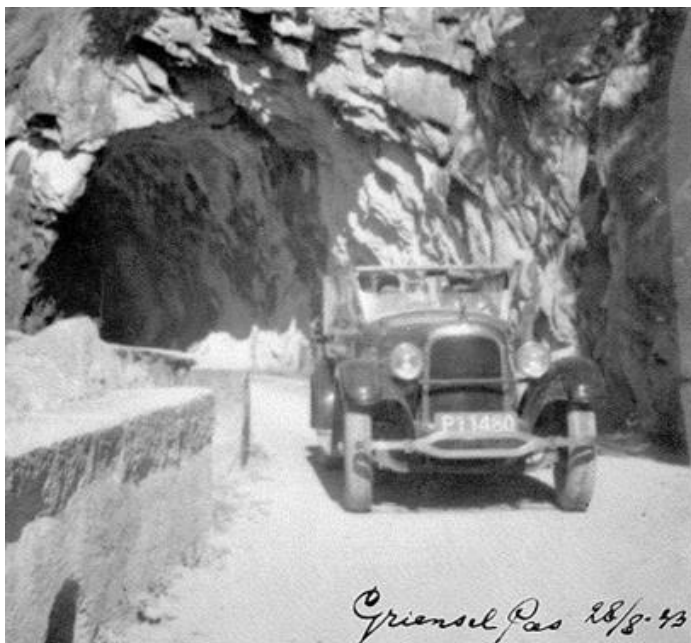

Gorissen met zijn Oldsmobiel op reis in de Zwitserse Alpen
(familiearchief Odekerken-Gorissen)

Joseph (Sjo) Gorissen was geboortig van Gronsveld in 1905 en werkte vanaf zijn 16^e levensjaar aan de Spoorlaan in Valkenburg bij de veehandelaar Max Hertog. Door de veehandel kwam hij in contact met de slachthandel van Sjaak Pisters aan de Kattebeekstraat. Daar leerde hij diens nicht Lena Pisters (1908-1997) kennen. Sjo en Lena huwden in 1928 en woonden in het tegenwoordige Broekhem-Noord. Hij reed in dat jaar al in zijn eigen auto, een Studebaker met het kenteken P-11480.

Door de opkomst van de auto ging met name de handel in paarden snel achteruit en moest er uitgekeken worden naar een nieuwe bron van inkomsten. Hij bleef wel actief in de veehandel en exploiteerde samen met zijn vrouw Lena vanaf 1933 achtereenvolgens enkele café's in omliggende gemeenten. De auto kwam daarbij ook weer goed van pas voor het uitbrengen van bestellingen en het ophalen van 'leeg goed'.

In het toeristenseizoen bood hij 'persoonlijk vervoer' aan naar veel bestemmingen in het nabije België en Duitsland met zijn ruime personenwagen. Zijn klanten wierf hij door de mensen die van zijn taxidiens gebruik maakten, te attenderen op deze mogelijkheid het buitenland te bezoeken. Het zal zeker de meer vermogende toeristen aangesproken hebben, die een busreis (aangeboden door de concurrentie) te massaal en te weinig exclusief vonden. Zo reed hij zelfs naar het Zwitserse Berner Oberland.

Studebaker met kenteken P11480 door de Griensel Pas [i.e. Grimselpas] op 28 aug. 1933
(familiearchief Odekerken-Gorissen)

Overige garagebedrijven

In het 'Adresboek 1931/1932 Houthem-St. Gerlach' staan bij 'garagebedrijven' nog een drietal firma's vermeld, waarvan tot nu geen afbeeldingen bekend zijn. Ze worden hier genoemd, zonder verdere toelichting, in de hoop dat alsnog nadere gegevens worden gevonden. Deze firma's zijn:

Smissen, F. van den. Autoverhuurinrichting , tel. 1,
Stijnen, J. H. Carrosseriefabriek, tel. 4 en
Wijnands, J.W., tel 22.

BESLUIT

Aan de hand van op dit moment beschikbare foto's is in dit en een vorig artikel (1) een globale schets gegeven van de ontwikkeling van het automobilisme in Houthem-St. Gerlach in de jaren van 1910 tot 1940.

De eerste auto's waren vooral luxe artikelen voor welgestelden, maar al snel werden tevens automobielen aangeschaft voor vervoer van toeristen. Dit laatste is mogelijk - samen met Valkenburg - onderscheidend voor deze regio.

Verondersteld mag worden dat in Maastricht langere tijd het accent meer lag op het gebruik van de auto voor avontuur en ontspanning (2) en in Heerlen - met de opkomst van de mijnindustrie - meer op zakelijk gebruik (5).

Noten

1. Maurer, Jac (2022). De Houthemse autopioniers. 't *Sjtegelke*, 58, pag. 22-29
2. Maurer, Jac (2021). *De Maastrichtse autopioniers*. Uitgever: Leon van Dorp, Heerlen
3. Suijkerbuijk, Rinus (2016). Uit ons fotoarchief. 't *Sjtegelke*, 23, pag. 16-23
4. Notten, Jan G.M. (2002). Busonderneming en reisbureau Adrien Thirion: een oud bedrijf uit het vroegere Houthem. 't *Sjtegelke*, 17, pag. 3-8
5. Maurer, Jac (2021). De Heerlense autogeschiedenis. *Mijnstreek*, nummer 1, pag. 16-23

Met speciale dank voor hun inhoudelijke bijdragen aan dit artikel en het beschikbaar stellen van foto's: Fons Heijns, John Odekerken en Camille Oostwegel.

De Holle Eik

www.deholleeik.nl / tel. 043-6044844

Café – Zaal – Terras
Evenementenaccommodatie

sfeervol & gastvrij

- feesten-
- concerten-
- recepties-
- vergaderingen-
- buffetten-
- koffietafels-

Baron de Selysstr. 4, Houthem-St.Gerlach

De Holle Eik

CAFÉ – TERRAS – ZALENCENTRUM